

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Nestandardizovaný dotazník

Pohled ředitelů běžných základních škol na práci asistenta pedagoga

Vážený pane řediteli, vážená paní ředitelko,

jsem studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia speciální pedagogiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

Dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění dotazníku ohledně Vašeho názoru na práci asistentů pedagoga, který bude složit jako podklad pro výzkumnou část mé diplomové práce.

Cílem diplomové práce bude zmapovat názory ředitelů základních škol na práci asistenta pedagoga. Dotazník má 20 otázek a zabere Vám přibližně 8 minut.

Předem děkuji za spolupráci a těším se na Vaše odpovědi.

Mgr. Kateřina Hanslová

***Povinné pole**

Ve kterém okrese se nachází základní škola, na které jste ředitelem/ředitelkou? *

- Hlavní město Praha
- Nymburk
- Kolín
- Mladá Boleslav
- Kutná hora
- Benešov
- Beroun
- Kladno
- Mělník
- Praha-východ

Příbram

Rakovník

Jiné: _____

Kolik asistentů pedagoga působí na Vaší škole? (napište prosím číslici) *

Vaše odpověď _____

Kolik z celkového počtu působí na 1. stupni? (napište prosím číslici) *

Vaše odpověď _____

A kolik na 2. stupni? (napište prosím číslici) *

Vaše odpověď _____

Uvítali byste snížení počtu AP na své škole, nebo naopak zvýšení či jste s počtem AP spokojeni? *

- Jsem spokojen/a
- Uvítal/a bych zvýšení počtu
- Uvítal/a bych snížení počtu
- Jiné: _____

Máte na pozici asistenta pedagoga i nějakého muže? *

- Ano
- Ne

Co z náplně práce asistenta pedagoga považujete za klíčové? *

- spolupráce s učitelem na přímé výchovné a vzdělávací činnosti (nejen) u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- pomoc při komunikaci mezi učiteli a žáky
- pomoc při komunikaci mezi učiteli a zákonnými zástupci žáků
- individuální i skupinová podpora žáků při přípravě na výuku (například pedagogická intervence)
- pomoc žákovi při sebeobsluze
- podpora žáka s SVP se zapojováním do výuky
- pomoc žákovi v přípravě na výuku
- každodenní činnosti ve třídách dle rozpisu týdenního rozvrhu
- zajišťování dozoru nad žáky během vyučování i v době přestávek a odchodů žáků ze školy

- doprovod žáků na akce mimo školu
- příprava pomůcek a materiálů k výuce dle pokynů učitelů
- vedení a organizace zájmových aktivit pro žáky
- spolupráce se školním poradenským pracovištěm
- Jiné: _____

Získáváte snadno pracovníky na pozici asistenta pedagoga? *

- Ano
- Ne

Považujete finanční ohodnocení práce asistentů pedagoga za dostatečné? *

- Ano
- Ne

Vnímáte své kompetence v zajišťování AP pro svou školu jako dostatečné? *

- Ano
- Ne

Jaký nejčastější úvazek mají AP na Vaší škole? *

0,25

0,5

0,75

celý úvazek

Jiné: _____

Jaká osobnost by podle Vás měl být asistent pedagoga? *

důsledný a zodpovědný

autoritativní

pozitivní a vyrovnaný

komunikativní

tvořivý

trpělivý

laskavý

optimistický

uvědomělý a realistický

vůdčí osobnost

sebevědomý

Jiné: _____

Jakými dovednostmi by měl podle Vás asistent disponovat? *

měl by mít předchozí zkušenosti s dětmi

samostatnost

schopnost řešit problémy

schopnost spolupráce

zaujetí pro svou práci

měl by mít pochopení pro jinakost

Jiné: _____

Pokládáte činnosti asistentů pedagoga na škole za potřebné? *

Ano

Ne

Dokážete svůj výběr z předchozí otázky okomentovat? *

Vaše odpověď

Jaké nejčastější problémy s fungováním AP na škole řešíte? *

- komunikace mezi učiteli a asistentem pedagoga
- nedostatečné vědomosti a kvalifikační předpoklady AP, které se promítají ve výuce
- nespolupráce dítěte a AP
- nespolupráce AP s rodiči
- nedostatečně vyhraněné kompetence AP
- "využívání" AP k činnostem, které nejsou jeho náplní práce
- nezkušenost AP
- absence metodické podpory ze strany pedagogického sboru
- nedostatečná informovanost pedagogického sboru o náplni práce AP
- Jiné: _____

Jaké nejčastější nejvyšší dosažené vzdělání mají asistenti pedagoga na Vaší škole? *

- základní
- střední odborné vzdělání s výučním listem
- střední s maturitou
- vysokoškolské

Kolik asistentů z celkového počtu na Vaší škole nemá kvalifikační předpoklady pro výkon této profese? *

Vaše odpověď

Jsou učitelé na Vaší škole spokojeni se spoluprací s asistenty? *

- Ano
- Ne

Setkáváte se u kolegů učitelů s despektem vůči asistentům, kteří mají pouze kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga, nebo nemají vůbec doplněné potřebné vzdělání? *

- Ano
- Ne

Místo pro doplnění Vašich odpovědí.

Vaše odpověď

Příloha č. 2: Scénář polostrukturovaného rozhovoru

I = informátorka; Ř = ředitel základní školy, respondent

I: Kolik žáků máte ve škole?

Ř: Přibližně 650 žáků.

I: Kolik asistentů?

Ř: 13 asistentů.

I: Ale nejsou v každé třídě?

Ř: Samozřejmě že ne, máme celkem 28-29 tříd v jednom školním roce. V současné chvíli máme 8 asistentů na 1. stupni a 5 na druhém.

I: Je to podle vás dostačující počet vzhledem k počtu žáků a tříd, nebo byste uvítal spíše zvýšení?

Ř: Já se domnívám, že to je vcelku dostačující. Je to individuální, když se takhle podívám do těch papírů, myslím si, že třeba v jednom, ve dvou případech ten asistent ani nemusí být. Zase na druhou stranu, vím o dětech, kterým se věnuje paní S. (školní asistentka), která není asistent pedagoga, ale která je tzv. školní asistent, který se věnuje dětem ze zhoršeného sociálního prostředí, nebo dětem, které sem přišly nově, aby se adaptovaly. Celkově tedy dětem, které nespádají do pedagogicko-psychologické poradny, ale které potřebují také pomoc. Já si myslím, že ta legislativní změna, která platí teď od ledna, že vlastně pomoc školy těm slabším dětem nebude vázána na rozhodnutí pedagogicko-psychologické poradny, je krok jednoznačně pozitivním směrem. I my tady ve škole přes třídní učitele jsme schopni vytipovat děti, které tu pomoc potřebují a nemusí to projíždět takovým tím kolečkem, jestli to je 3. stupeň, 2. stupeň atd., ale škola v tomto může být operativnější. Takže tady si myslím, že to je krok správným směrem.

I: Děkuji, to znamená tedy, že školní asistentka rotuje po třídách kde to je zrovna potřeba?

Ř: Ano, přesně tak.

I: Máte na pozici asistenta pedagoga nějakého muže?

Ř: Máme, je to pan L. a ten je zrovna u chlapce, kde si myslím, že je to muž na místě.

I: A z jakého důvodu, jestli se můžu zeptat?

Ř: Je tam horší sociální adaptabilita, ADHD, určité projevy až, dalo by se říct, lehké agresivity. Není to rozhodně děcko, které by v uvozovkách bylo hrubé a potřebovalo pomoc, protože je pomalé intelektově. Ale je to dítě, které si myslím, že to má v hlavě srovnané, ale ten asistent je tam potřeba, teď se omlouvám, že to tak řeknu, ale spíše jako bodyguard, než jako asistent pedagoga.

I: Takže je prudší a má sklony k agresi?

Ř: Ano, přesně tak.

I: No a získáváte snadno lidi na pozici asistent pedagoga?

Ř: No, teď už je ta situace lepší. Já si myslím, že ten trh školících center, které se zabývají prací s lidmi v pedagogické oblasti v této chvíli chytil příležitost za pačesy a že takové ty kurzy asistentů pedagoga, nebo rekvalifikační kurzy zaměřené tímto směrem jsou poměrně dost rozšířené. Ono to bude nejspíš i dotováno z peněz Evropské Unie, že ty agentury na tom rozhodně netratí. Takže v letošním roce si myslím, že s těmito pozicemi není problém. Tam jde spíš o to, že třeba ještě loni a předloni a prakticky i letos přijde rodič z poradny a řekne „napsali mi asistenta“, ale jako ve chvíli kdy máte rozjetý školní rok, neseženete ze dne na den asistenta, ale řekl bych, že do měsíce ano. Ale já nemůžu jít na náměstí a ptát se lidí jestli nechtějí dělat asistenta, potřebuji zítra nástup do práce, to nejde. Ale myslím si, že je to otázka měsíce. Jako příklad můžu říct, že ke konci kalendářního roku odcházela jedna paní asistentka a dozvěděli jsme se to asi týden před koncem odchodu na vánoční prázdniny a v podstatě během týdne, 10 dnů byla náhrada, která byla ochotná zaskočit.

I: A kde tedy hledáte kandidáty?

Ř: Lidi mají sami zájem. Kontaktují nás, myslím si, že ty agentury jim to i doporučují, aby se zeptali, že školy je potřebují.

I: Dobře. A když se budeme bavit o finančním ohodnocení, pokládáte to za dostatečné v tuto chvíli? Víím, že jsou placené dle tabulek, podle vzdělání, tak jestli je to podle vás dostatečné?

Ř: Já zase vycházím z jedné věci. Většina těch asistentů má zkrácený úvazek, což je práce na 4, maximálně 5 hodin denně. S tím, že u těch asistentů odpadá práce navíc například s přípravami, opravováním sešitů. Samozřejmě zase to je individuální. Myslím si, že jsou asistenti, které jsou svými kvalitami téměř plnohodnotní učitelům, nebo vychovatelům školní družiny. Pak jsou zase asistenti, které jsou spíše pouze pomocná síla, prostředníkem mezi vyučujícím a dítětem.

I: Takže předpokládám, že tohle se poté odráží v osobním ohodnocení?

Ř: Samozřejmě, tam ty nenárokové složky jsou nastavené jinak. Já se přiznávám, že i teď v době, já tomu říkám covidové odstávky, tak vidíme, že jsou školní asistentky, které pomalu jezdí za dětmi domů, že zrovna se ten asistent nevěnuje pouze svému dítěti, ale individuálně pracuje i tady ve škole, což se týká prvního stupně. Zase na druhou stranu jsou asistentky, které v této době, když to řeknu blbě, mají volno. Je to individuální.

I: Jinak tedy jak oni se pohybují v těch tabulkách?

Ř: Oni se pohybují v osmé platové třídě.

I: Narazili jsme tady na ty úvazky. Má někdo z asistentů aktuálně plný úvazek?

Ř: Ne, jsou tam úvazky 0,75. Ale nemá tam nikdo nižší úvazek než 0,5. Pohybuje se to mezi 0,5 a 0,75.

I: Ty pak mají ještě nějaké intervence?

Ř: Ano ty tam mají ještě pedagogické intervence a tam je to pak individuální počtem hodin, takže tam je to placené ve formě nenárokových složek. Oni na konci měsíce vykáží defacto počet hodin, jméno dítěte, datum, a tak dále, nasčítá se to. A to je placeno ve formě nenárokové složky, formou jednorázové odměny.

I: Takže mají pohyblivý plat?

Ř: Řeknu příklad: Záleží na praxi asistenta. Třeba ten asistent, který má úvazek 0,75 a je tak středního věku, mezi 30 a 40 lety, se pohybuje na částce kolem 20 tisíc hrubého. S tím, že k tomu má intervence, to znamená, když bude mít 4 hodiny intervencí týdně, tak to je 3 500 Kč měsíčně navíc.

I: Děkuji, teď bych přešla od financování a chtěla bych se zeptat, jaká osobnost by podle Vás měl asistent pedagoga být?

Ř: Asistent pedagoga by měl zaprvé mít pozitivní vztah k dětem. Ono to zní vágně, ale na druhou stranu, teď nemyslím konkrétně nikoho ze školy, ale vím o učitelích, kteří se netají tím, že nemají rádi děti. Další věc: měl by si být vědom toho, že to gró činnosti bude s dítětem, které je mírně řečeno nestandardní. Měl by být připravený na to, že ta jeho práce nepřinese okamžitý efekt, protože pokud to dítě pomalu bere, tak máte pocit, že se mu 45 minut věnujete a po 45 minutách máte pocit, že házíte hrách na zed'. Není tam ten okamžitý efekt. Další věc je ta, že někdy máte pocit, že škola se stará o ty děti víc, než vlastní rodina. Ty děti jsou ze specifického

prostředí. Děti za to jaké jsou, nemůžou. I na to by ten člověk měl být připravený. Dál by měl být připravený i na to, že je někým veden. Ten učitel ho v uvozovkách řídí. Není sám sobě pánem v té své činnosti, kterou dělá. Je to komplex různých pohledů na tu práci. Měl by to být člověk, který se umí radovat i z maličkostí. Mnohem větší pedagogické umění je než u dítěte, které má z hůry dáno, dovést s vyznamenáním devátou třídou to dítě, které z hůry dáno nemá a tím to říkám slušně, aby dokončilo základní vzdělání a aby bylo použitelné dále do života. To si myslím, že je mnohem větší umění než ten první případ. A to je právě i práce asistentů.

I: Co z náplně práce považujete za klíčové u asistentů? Kdybyste měl vypíchnout třeba 3 věci, které jsou podle vás nejdůležitější?

Ř: Co se týče náplně práce, pracovat s dítětem tak, aby to dítě se mohlo soustředit a vědělo, co po něm chcete. Nějak mu naznačit, co má dělat, protože u těchto dětí hodně často s těmi mezerami v intelektu bývá spojeno ADHD. To znamená, že ve chvíli, kdy to bude chlapeček ve 2. či 3. třídě a začne venku padat sníh, nebo si na větev na stromě za oknem sedne nějaký vrabčák a to dítě na to bude 10 minut koukat, tak ono přinutit ho v dobrém smyslu slova, že by mělo něco dělat je jeden z hlavních cílů práce asistenta pedagoga. Aby to dítě motivoval k práci.

I: A vracel ho do činnosti.

Ř: Přesně tak. To si myslím, že je jedna z nejdůležitějších věcí. Pak je důležité, aby ten asistent pedagoga si tu svou práci nastavil tak, aby pořád ještě tu práci dělalo to dítě. Ono někdy by to svádělo tomu dítěti pomáhat, trochu ho vést za ručičku a usnadňovat mu tu práci. Ale v tom vidím jedno z největších rizik toho asistenta pedagoga, protože to dítě si nesmí zvyknout na to, že mu celý život bude někdo radit a vodit ho za ručičku a když to nebude vědět, tak to pomalu udělá za něj. A to je trochu riziko tohohle. Když ten asistent pedagoga v dobré víře bude chtít tomu dítěti pomoc, ale bude to přes míru, tak to je kontraproduktivní. To dítě to musí zvládnout samo. Asistent pedagoga ho nasměruje, ale aby to zvládlo.

I: Vy jste tady zmínil tak rizika, čímž jste mi nahrál na další otázku a tou je, zda řešíte nějaké problémy ve fungování asistentů pedagoga?

Ř: Nejsem si vědom.

I: Funguje tedy spolupráce s učitelkami?

Ř: Spolupráce funguje.

I: I s rodiči?

Ř: Nemám žádné indicie, že by tam byl zásadní problém. Možná někdy se může objevit u dětí na 2. stupni, třeba nějaká 7., 8. třída, což souvisí s pubertou, že děti asistenta nechtějí. A myslí si, že asistent je něco jako dráb, který ho nutí dělat něco, co on nechce. Paní učitelce se přihlásí a řekne „já to nemám, já to neumím“, protože on má na to papír, a jak je tam ten asistent, tak už se nemůže vymlouvat, že něco nemá, protože ten asistent si na to dohlédne a je to přes to žákovo „nechci“. On nechce říct, že nechce a on se pak na toho asistenta dívá jako na někoho, kdo ho donutí to udělat. Na druhém stupni tohle je, na prvním ne. Na druhém stupni tohle ale taky není časté. Výhoda asistenta je na prvním stupni, že oni tam neodlišují paní asistentka/paní učitelka, jsou tam dva dospělí lidé. Oni tu asistentku berou jako paní učitelku. Jak je s nimi pořád, nerotuje se. Potom se tam stává taková věc, že když na dva tři dny vypadne paní učitelka, že má třeba nemocné dítě, tak ten asistent tam může normálně fungovat jako učitel. Samozřejmě hlídám mu hodiny a dám mu nějaké peníze navíc, protože on už není placen jako asistent, ale v danou chvíli jako učitel. Což je poměrně složité, protože on by musel rozvázat pracovní poměr jako asistent, já bych s ním sepsal na 3 dny smlouvu jako učitel a pak by se to zas celé vracelo. Takže to udělám jednodušeji, tak, že zjistím rozdíl v hodinové částce učitele a asistenta a kolik ten asistent tam odučí, tak mu násobkem dám peníze. Protože on už není asistent, ale dělá jinou činnost. A ty děti ho berou. Je to mnohem lepší než k nějakým prvňáčkům, druháčkům posílat na suplování na první hodinu paní družinářku, na druhou hodinu fyzikáře z druhého stupně, na třetí hodinu matikáře a na čtvrtou třeba zase družinářku. Takhle tam je ten asistent, on ty děti zná a ony znají jeho a v podstatě funguje to stejně, jako když tam ta paní učitelka je.

I: Dá se tedy říct, že jsou učitelé na Vaší škole spokojeni s fungováním asistentů?

Ř: Na tom prvním stupni si myslím, že to je přirozenější. K těm malým dětem to patří a i ti asistenti pedagoga tu tradici mají delší. Já si myslím, a nemám avizován zásadní problém na druhém stupni. Přestože na druhém stupni se může někdy stát, když ti asistenti přecházeli z prvního na druhý stupeň, tak jak se tam učitelé střídají, někdo z pedagogů měl pocit, že tam sedí někdo cizí. Jako když vzadu sedí inspektor, takhle někdo mohl mít pocit, že tam sedí cizí dospělá osoba, která nějakým způsobem má kontrolu nad hodinou. Na druhou stranu, pokud to ten člověk cítí, tak v sobě. Není to tak, že by byl nějaký problém a někdo říkal „nechci tam asistenta“.

I: A máte zpětnou vazbu od rodičů s fungováním asistenta?

Ř: Svým způsobem to přechází přes třídní učitele. Na třídních schůzkách nebo přes Bakaláře. Není to nikde hodnoceno, že by byl zásadní problém.

I: Dále se zeptám, jestli zaměstnáváte v současné době někoho bez odborné kvalifikace. To znamená, kdo by neměl aspoň kurz?

Ř: Já si myslím, že dva z nich ještě dělají kurz. To jsou lidi, že tady byl někdo na praxi a protože byl šikovný, ptal se na práci tak ve chvíli, kdy ta práce se naskytla, tak mu bylo místo nabídnuto a ještě ten kurz neměl dodělaný. Ale já si v tuhle chvíli myslím, že to zrovna dodělávají dva. I když on už to je možná jen jeden. Ta jedna má vystudovanou pedagogiku, tuším vychovatelství, a tam ta kvalifikace je. A zase na druhou stranu tu máme několik lidí, kteří sem před třemi čtyřmi lety nastoupili na pozici asistenta pedagoga a zjistili jsme, že ti lidi jsou šikovní a v tuhle chvíli učí a studují na vysoké škole pedagogiku. Tak nějak se v tom našli a rozhodli se studovat kantořinu. Je tady třeba paní M., která má manžela Ira, doma mluví anglicky. A tak učí angličtinu. A začínala tady jako asistent pedagoga. A člověka s tímto potenciálem je škoda nechat ustrnout na pozici asistenta pedagoga. I takovýchle případy jsou.

I: Děkuji. My jsme to tu už nakousli, ale zeptám se, jakým žákům je nejčastěji přiznávaná podpora asistenta pedagoga?

Ř: Jsou to žáci se specifickými poruchami učení. Teď se to jmenuje speciální vzdělávací potřeby. Takže většinou jsou to děti s dys poruchami. V tuhle chvíli tu není asistent u žádného autisty. Většinou se jedná o klasické vzdělávací problémy. Je tam ten jeden chlapec, který má horší sociální zázemí, poruchy chování v kombinaci. U holčiček, které potřebují asistenta, je to opravdu mentálně nižší úroveň. U chlapců to bývá ADHD. Je tady i jeden chlapec, který má oční vadu, ale není to, že by neviděl, ale je potřeba uzpůsobit výuku tomu, aby seděl vepředu, měl kompenzační pomůcky atd. Ale není to tak, že by se vyučovalo v Braillově písmu.

I: Takže se dá říct, že to jsou žáci s LMP, ADHD v kombinaci s SPU a nepodnětným prostředím?

Ř: Přesně tak. Myslím si, že ani u jednoho dítěte to není tak, že bychom řekli, pardon za to, že to řeknu, že by patřilo do zvláštní školy nebo tedy speciální. Jsou to děti, které potřebují pomoc, ale myslím si, že na tu základní školu patří. Jsou to děti, které vyjdou s horšími známkami, popřípadě se slovním hodnocením, ale není to nic tak zásadního, aby se nemohli v nějakém jednodušším učebním oboru vyučit.

I: A máte tady žáky i s upravenými výstupy?

Ř: Měli jsme, ale už teď nemáme. Nejsm si toho vědom.

I: Děkuji vám za informace, to je ode mne vše.